

Fakkeltog er ikke nok

DEBATT

TORGEIR BRUUN WYLLER

t.b.wyller@medisin.uio.no

Torgeir Bruun Wyller er spesialist i indremedisin og i geriatri, overlege ved Geriatrisk avdeling, Oslo universitetssykehus, og professor ved Universitetet i Oslo.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

ELI JOHANNE NORDAL

Eli Johanne Nordal er spesialist i hud- og veneriske sykdommer og pensjonert overlege ved Hudavdelingen, Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

BERIT RIISE KÅVIK

Berit Riise Kåvik er spesialist i radiologi og overlege ved Avdeling for radiologi og nukleærmedisin, Oslo universitetssykehus.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Sykehusene i Norge står overfor flere kriser forårsaket av helseledere og helsepolitikere som ignorerer fagmiljøenes anbefalinger. Nå er det nødvendig med aksjoner.

Oversiktsillustrasjon over Nye Rikshospitalet: Prosjekteringsgruppen Nye Rikshospitalet

Helseplattformen i Helse Midt-Norge er en varslet katastrofe. Flere år før datasystemet ble tatt i bruk, advarte fagmiljøene om dets mangler og sårbarheter. Advarslene ble ignorert, og resultatet er blitt alvorlige avvik, svekket pasientsikkerhet, ustyrlige kostnader og utslitte og desillusjonerte ansatte (1). Mens pasienter forsømmes og helsepersonell flykter, hevder de ansvarlige at det «ikke finnes alternativer» til å fortsette samme kurs (2), og de vil tvinge den dårlige løsningen på flere sykehus (3).

Uroen i Helse Nord har lagt seg for en stund fordi helseministeren har kunngjort en midlertidig og forbeholden fredning av sykehusene i Narvik og Lofoten. Gleden kommer til å bli kortvarig (4). Helse Nord's økonomiske utføre kommer ikke som lyn fra klar himmel, men skyldes blant annet at helseforetaket har investert over evne og derfor må redusere driften (5).

«Helseplattform-skandalen og nedskjæringene i Helse Nord er forvarsler om hva som skjer – i langt større skala – i Helse Sør-Øst»

Helseplattform-skandalen og nedskjæringene i Helse Nord er forvarsler om hva som skjer – i langt større skala – i Helse Sør-Øst. Planene for nye Oslo universitetssykehus er økonomisk uansvarlige. Allerede på forhånd fører de til betydelige kutt i tilbudet, fordi helseforetaket må spare til den kostbare utbyggingen – og verre blir det (6, 7). Der Helseplattformen kanskje koster 5–6 milliarder kroner, snakker vi om anslagsvis 70 milliarder for sykehusbyggene i Oslo. Og det er før budsjettene begynner å sprekke. Det vil ramme helsetjenesten i hele landet. Et oppsiktsvekkende samlet fagmiljø har advart i en årrekke og pekt på at det finnes bedre og økonomisk mer ansvarlige alternativer. Advarslene ignoreres av ledelsen i Helse Sør-Øst og av den politiske ledelsen i Helse- og omsorgsdepartementet.

Fagorganisasjonene står samlet

Legeforeningen har vært gledelig klar i sine advarsler mot Helseplattformen, nye Oslo universitetssykehus og andre uheldige helsepolitiske beslutninger. Foreningens tillitsvalgte har skrevet utallige spaltetelere med saklige, nøkterne og gode analyser. Det er også gledelig at profesjonsforeningene i helsefeltet ser ut til å legge gammel rivalisering til side og står skulder ved skulder i kampen for å beskytte helsetjenesten mot uvettig pengebruk og kutt i tjenestene. Senest så vi dette i fakkeltog for helheten i helsetjenesten 18. januar i år, som Oslo legeforening stod bak sammen med Sykepleierforbundet, Psykologforeningen, LO, Fagforbundet og en rekke andre organisasjoner.

Dessverre ser det ut til at fakkeltog og faglig argumentasjon lider samme skjebne: De ignoreres eller bortforklares som uttrykk for «særinteresser». Derfor mener vi det må tas i bruk skarpere virkemidler. Helst bør det gjøres i fortsatt samarbeid organisasjonene imellom, men om nødvendig bør Legeforeningen eller grupper av leger lede an.

Da Helsedirektoratet i 2022 laget en forskrift som hjemlet høye gebyrer til leger som skrev ut blåresepter på uriktig grunnlag, reagerte Legeforeningen berettiget og resolutt: Medlemmene ville slutte helt med å skrive blåresepter. Dette hadde umiddelbar effekt. I løpet av få døgn snudde statsråden og gebyrreglementet ble lagt dødt. Saken illustrerer hvor stor aksjonsmakt Legeforeningen faktisk har. Nå må vi bruke den makten til mer enn å beskytte vårt eget kjøpmannskap.

Kraftigere aksjonsformer er nødvendige

Dersom vi er villige til å ta i bruk aksjonsformer som skaper alvorlige problemer for den helsebyråkratiske og helsepolitiske eliten, kan vi få stor innflytelse. Aktuelle krav kunne derfor være store, for eksempel å skrote Helseplattformen eller planene for nye Oslo universitetssykehus. Hva slags aksjoner som skulle gjennomføres, måtte drøftes grundig både fra et strategisk og fra et etisk perspektiv. Viktige målsettinger måtte være å gjøre størst mulig skade for våre motstandere, og samtidig skape minst mulig problemer for pasientene. Hvis vi aksjonerer på en klok og forståelig måte, vil vi med stor sannsynlighet få støtte fra folket. Vår hensikt nå er ikke å foreslå konkrete aksjonsformer, men å reise en nødvendig debatt om hvordan vi skal komme videre fra fakkeltog til mer effektive kampmidler.

«Vår hensikt er å reise en nødvendig debatt om hvordan vi skal komme videre fra fakkeltog til mer effektive kampmidler»

Effektive aksjoner kan bli ansett som ulovlige. Vi mener det ikke kan stoppe oss. Det kan være grunn til å minne om at to av Arbeiderpartiets pionerer, Einar Gerhardsen og Martin Tranmæl, i mellomkrigstiden gjennomførte (og sågar ble fengslet for) aksjoner de daværende makthaverne stemplet som ulovlige. Det banet vei for at vi i dag har en velferdsstat vi med rette kan være stolte av. Nå demonteres velferdsstatens flaggskip, sykehusene, i høy fart (8). Da er det også i vår tid behov for mer enn fakkeltog.

REFERENCES

1. Haraldsen A. Går Helseplattformen mot økonomisk kollaps? Computerworld 11.12.2023. <https://www.cw.no/arild-haraldsen-debatt-e-helse/gar-helseplattformen-mot-okonomisk-kollaps/2152395> Lest 3.3.2024.
2. Børstad J, Thobroe G. Helseministeren tar grep rundt Helseplattformen. NRK 27.10.2023. <https://www.nrk.no/trondelag/helseminister-ingvild-kjerkol-tar-grep-rundt-helseplattformen-1.16613604> Lest 3.3.2024.
3. Saue OA. Ny rapport: Krass kritikk mot vedtak om å innføre Helseplattformen. Aftenposten 4.2.2024. <https://www.aftenposten.no/norge/i/mQAvpL/ny-rapport-krass-kritikk-mot-vedtak-om-aa-innfoere-helseplattformen> Lest 3.3.2024.
4. Lauvås K, Enge T, Stoianov A. En varslet katastrofe. Dagens Medisin 9.3.2023 <https://www.dagensmedisin.no/en-varslet-katastrofe-ti-grunner-til-at-prosessen-i-helse-nord-ma-stoppes/597375> Lest 3.3.2024.
5. Grimsgaard C. Feil diagnose og feil medisin i Helse Nord. Overlegen 2023; 4: 10–1.
6. Bakken JD. Har spart for lite til nye sykehus i Oslo: – Det som skjer i Helse Nord er et varsel. NRK 16.1.2024. https://www.nrk.no/stor-oslo/har-spart-for-lite-til-nye-sykehus-i-oslo_-_det-som-skjer-i-helse-nord-er-et-varsel-1.16689217?fbclid=IwAR3qSAz2HUWErrnzh6qTDL68s8r2HXqokscK1CSAZ_AbPnTDxLEd6J1iGZ4 Lest 3.3.2024.
7. Bakken JD. Her er lista over mulige kutt i nye Aker og Rikshospitalet i Oslo. NRK 17.1.2024. https://www.nrk.no/stor-oslo/sykehusplanene_-her-er-lista-over-mulige-kutt-i-nye-aker-og-rikshospitalet-i-oslo-1.16718013?fbclid=IwARonIkLIwjFE8lKa-KjLAQeJxpNbE6aBBkVTDonnIWT6fxQtHokB-2Sb8I Lest 3.3.2024.
8. Brean A. Engelsk inspirasjon. Tidsskr Nor Legeforen 2024; 144: 5. [CrossRef]

Publisert: 8. mai 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0127

Mottatt 3.3.2024, godkjent 11.3.2024.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 17. juni 2026.